

Dømt til å miste sin hud

Audun Kjøstvedt har i 2023 bidratt med historier tidligere publisert i "Runeposten". Her gjengir vi ei fortelling fra 1993 om en forbrytelse begått i Bliksund på 1700-tallet. Til tross for tilståelse og tilbakelevering av tyvgodset, ble det en sviende dom!

RUNEPOSTEN

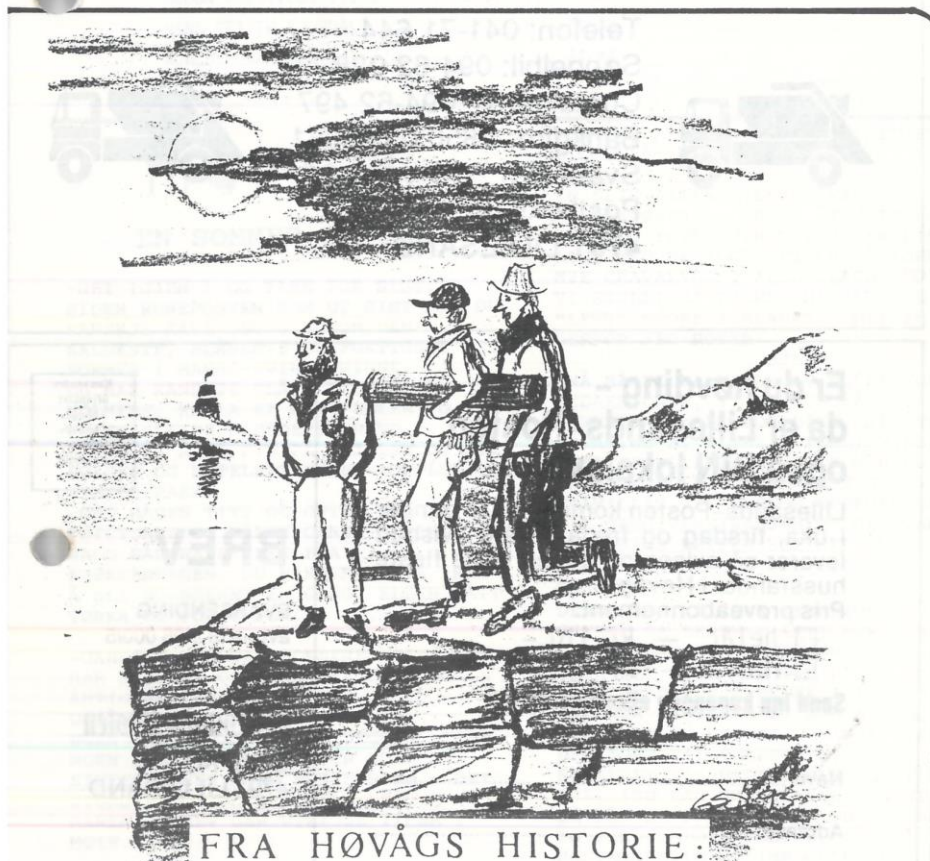
IL HØVDINGENS MEDLEMSBLAD
-med Høvåg nytt.

NR. 2

29. ÅRGANG

1993

FRA HØVÅGS HISTORIE:

EN STYGG FORBRYDELSE FANT STED I BLIKKSUND I 1759
DU KAN LESE MERE OM DEN INNE I BLADET.

FRA HØVÅGS HISTORIE:

DØMT TIL Å MISTE SIN HUD:

Et rettsdokument fra 1759.

PEDER LARSEN FRA JUSTØYA LEVERTE MYE HISTORISK STOFF TIL RUNEPOSTEN MENS HAN LEVDE. DENNE HAR LIGGET EN STUND- EN AV FORBRYDERNE VAR EN AV REDAKTØRENS FORFEDRE. EN STOR TAKK TIL TORFINN VESTERHUS OG BJØRG ORDING SOM HAR OVERSATT HISTORIEN TIL "NORSK"

Den 7. april 1759 ble det holdt rettsmøte på gården Møglestu i Vestre Moland. Foranledningen var at det var stjålet 5 stykker strie fra brygga i Blikksund! Tre menn var innkalt som siktet. Det var Torchel Hansen Kragso, Hans Jacobsen Kragso og Ole Nilsen Fieldalsøen, alle fra Vestre Moland sogn. Som lagrettemenn møtte: Gunder Olsen og Jacob Tallachsen Stendal, Christopher Tharaldsen og Haaver Madsen Trøde, Ole Gundersen og Osmund Olsen/Oluffsen/Flesie og Ole Johansen og Lars Jensen Østre Ørsland.

Det var innkalt tre vitner som forklarte seg i tur og orden. l. vitne var Christen Hassing fra Kristian-

sand, 50 år gammel. Etter å ha avlagt ed, avga han følgende forklaring: Rådmann Numsen hadde sendt ham til Blikksund for å kontrollere noen varer som var berget etter et forlis. Det var skutå "UNION" av Hamburg, ført av skipper Paul Jacob Grove, som var skadet etter å ha grunnstøtt ved Svartholmen i Høvåg.

Mens han sto på brygga i Blikksund, kom det tre menn roende. Det var Torchel og Hans Kragso og Ole Fieldalsøen som skulle til Stensøya. Christen Hassing spurte om de ville kontakte Aage Hansen Stensø og be ham komme med båt neste morgen og hente varene. Han spurte også om mennene ville komme tilbake samme vei, men til det svarte de nei. De ville ro hjem rett i nærheten, sa de.

Mørket kom, og Christen Hassing holdt seg i nærheten av brygga for å passe på varene. Det var flere pakker med strie som lå der. Da hørte han folk, og da han gikk nærmere, så han at det var de samme tre mennene som var kommet tilbake. De fortalte at Aage Hansen Stensøen hadde lovet å komme dagen etter. Deretter gikk de tre opp til huset i Blikksund. Christen Hassing følte på pakkene som lå der i mørket på brygga. Da merket han at en av dem var skåret opp og flere stykker med strie var fjernet.

Han fikk en pike fra huset til å hente en lykt til seg, og da så han at et av striestykkene lå i båten til de tre.

Nå gikk han opp til huset og fikk de tre mistenkte med seg ned på brygga sammen med to menn fra huset, Nils Sørensen og Anders Brutt, samt to piker. De tre mistenkte tilsto at de hadde tatt mer enn det ene stykket. Men de hadde også møtt folk i båt i sundet, og de antok at disse også hadde forsynt seg.

De tre mistenkte bad Christen Hassing om å ta stria opp av båten, men han svarte: "Har dere tatt det, skal dere bringe det på brygga." Derpå kastet en av de tre striestykket opp, og de rodde sin veg.

Senere samme kveld kom de samme tre igjen opp til huset i Blikksund. De sa at de hadde lagt 4 stykker strie tilbake på brygga. Christen Hassing kontrollerte dette, og det stemte. Han ga så rådmann Numsen beskjed om varepartiet.

2.vitne var Anders Brutt, 20 år gammel, fra Hamburg. Han hadde kommet med S/S UNION til Norge og seilte fortsatt på samme skip. Han avla ed og fortalte hva han hadde sett og hørt i denne saken.

Det stemte helt overens med Christen Hassings forklaring.

3.vitne var piken Torborg Simensdatter som bodde hos foreldrene i Blikksund. Hun var 27 år. Hennes forklaring stemte også med det de to andre vitnene hadde sagt.

De tre innstevnede ble spurt om de ville ha en annen mann til forsvarer, men de svarte nei. De tilsto at de hadde begått feil "i hast og ubetenkksomhet", men de hadde rettet på det "uten tvang eller advarsel" og tvilte ikke på at de ville bli tilgitt eller få annen lempelig behandling etter rettens skjønn.

Konstituert fogd, Sira Nils Aalholm, som var sakseker, fant det ikke nødvendig å føre flere vitner siden forseelsen var tilstått. Det ville bare føre til utsettelse og større omkostninger for retten. De tiltalte es uskyldning burde eller kunne ikke føre til frifinnelse, mente han. Han nedla derfor påstand om at de tiltalte i tillegg til straff

skulle betale ham 7 riksdaler for tidsspille, bry og reiseutgifter. Dessuten 1 ort til alle lagrettemennene og 3 Rd og 2 ort til lensmann og medhjelpere for forkynnelse av stevningen, for bry og takstforretning. Sørenskriveren skulle selv bestemme hva han måtte ha for reiseomkostninger, bry og skrivning. Det ble 8 Rd og 2 ort.

Nå ble saken tatt opp til doms. Torchild Hansen Kragso og Hans Jacobsen Kragso som med hensikt hadde foretatt det simple tyveriet, ble begge dømt til: "UDI FENGSEL Å MISTE SIN HUD" (antakelig hudstrykning = pisking). Dessuten måtte de betale skipper Grove så mye som varene var verdt, 4 Rd, 3 ort og 20 shilling (til tross for at Grove jo hadde fått varene tilbake). Til Kongens kasse skulle de betale en bot på 9 Rd, 3 ort og 16 skilling hver, eller det dobbelt av hva varene var verdt. Sammen måtte de også dekke utgiftene til fogd, lagrett, lensmann og sørenskriver.

Pengene skulle betales innen 15 dager etter dommens forkynnelse, og de to skulle betale "en for begge og begge for en". Det vil si at om den ene ikke betalte, var den andre ansvarlig.

Tredjemann i selskapet, Ole Nilsen Fieldalsøen, hadde før rettsaken begynte, vist sitt pass. Der sto det at han var innrullert ved 4. divisjons 8.kompani nr.70, men hadde permisjon i 18 måneder for å reise med skipper Søren Lydersen. Oles forseelse ble derfor overført til hans foresatte i Marinen.

Da dommeren etter dommens opplesning spurte Torchel og Hans Kragso om de var fornøyd med dommen, svarte de ja.

(Så kan enhver trekke en sammenligning med dagens straffeutmåling. På 1600-tallet var det vanlig med pisking, brennmerking eller straffarbeid for tyveri, mens ran og kirke-tyveri ble straffet med hengning. Dette var likevel mildt i forhold til på 1500-tallet, da selv små-tyver kunne bli dømt til døden og hengt. I en ny lov fra 1789 heter det at straffen for første gangs simpelt tyveri skulle være tukthusarbeid fra to måneder til to år. For andre gangs simpelt tyveri var det festsningsarbeid fra 3 til 5 år.)